

PRAVICA

Glasiło krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek popoldne; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Stari trg 2/1 — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.50 — Cena: za 1 mesec Din 5.-, za četrlet let Din 15.-, za pol leta Din 30.-; za inozemstvo Din 7.- (mesečno) — Oglas. po dogovoru

Oglaš. reklamacije in naročila na uprave jugoslovanske tiskarne, Koportalni oddelk, Poljanski nasip št. 2 — Rokopisi se ne vračajo

V duhu Krekovem.

8. t. m. se bo slovenski narod spominjal onega dne pred 10. leti, ko je zatisnil svoje oči za vedno dr. Janez Evangelist Krek. Prav posebno se ga bo spomnilo delavstvo, kateremu je Krek bil vse. Z največjo ljubeznijo pa bo počastila spomin nanj Krekova mladina.

Desetletnica Krekove smrti ima pokazati, da duh tega velikana živi dalje med nami. To je duh napredka, oblikovanja življenja po krščanskih načelih, to je duh sočustvovanja s trpečimi in kvišku stremječimi, pričakovanja tega, kar pride, in kar moramo mi z neumornim delom pripravljati.

Velicina Krekova leži v organizaciji. On je prvi v vsej dalekosežnosti doumel, da načela krščanskega življenja ne morejo in ne smejo ostati samo v knjigah, ampak morajo prešiniti tudi naše javno življenje in da mora katolicizem postati moč. V to svrhu je postavil v njegovo službo vse organizatorično-tehnične sile našega človeka. Zbudil je med našim narodom kakor nihče pred njim duha skupnosti, vzajemnosti, in tako enakomisleče in čuteče združil v organizacije, kjer se po disciplini, samopožrtvovalnosti in podreditvi pod skupni cilj delo prav razdeli in dosega veliki učinki. Tako je tudi nam krščanskosocialnim delavcem ustvaril prvi organizacijo, nas prvi navdihnil z živo zavestjo, da smo važni člani človeške družbe in da veliko zmoremo, če se zedinimo. Tako je po njem tudi krščanski socializem postal moč, ki se je lahko merila z drugimi. V tem je ogromni pomen Krekov, da je znal postaviti moderno silo smotrene organizacije v službo krščanske socialne ideje. Ni bil samo idejni človek, ni visel v zraku, ni bil samo mož navdihnjenja, ampak tudi praktičnega, prav urejenega in razdeljenega dela. To se premalo poudarja. Ni se pač petal s podrobnostmi, če so to mogli opraviti drugi, pač pa je vse usmerjal, pregledal in vodil; z eno besedo: bil je genijalen organizator.

To je bila njegova največja moč, posebnost njegova pa ta, da sta v njem organizator in genij bila v čudovitem medsebojnem skladu. Njegov organizacijski talent je bil vedno oživiljen po genijalnem duhu, njegove organizacijske tvorbe niso bili goli mehanizmi, ampak gnani po bogatih silah krščanskega socialnega duha in ljubezni. Organizacija Kreku ni bila namen v sebi, ampak vedno le sredstvo za dosego najvišjega cilja, uresničenja kraljestva krščanske vzajemnosti na zemlji. Zato je bil univerzalen, njegov um odprt vsaki dobri in zdravi misli, vedno željan in sposoben napredka.

To je tisti Krekov duh, ki nas mora prešinjati, da njegovo stavbo gradimo v njegovem smislu dalje. Bogatega, vedno živega in napredujočega duha v močni, vedno svojem višjem namenom služeči, ne okostenevaljoči, ampak nazunaj in naznotraj v globine rastoči krščanski organizaciji, to je Krekovo izporočilo njegovim sinovom. Avtoriteta ne sme pottlačiti svobode, svoboda se ne razmahni v samopašnost in brezrednost. Držati trdno skupaj v organizaciji, pa duha ne pustiti zadušiti od same organizatorične tehnike. Disciplina v službi ideje. Krščanstvo ne formula, ne samo gesto, ampak neprestano pokristjanjevanje družbe in sebe v družbi. Da ne zamre duh v trdi lupini. In v Krekovem duhu neumorno naprej, na vedno višjo stopnjo, potok katoliškega življenja je po organizaciji urejen, da se njegova moč pametno docela izrazi — ne zastavlja — da se razvije čimdalje močnejše. Prešinjena neusahujočega duha najde krščanska organizacija vedno nova sredstva v službi tega duha. V tej vzajemnosti in skupnosti ne zamre nikoli ljubezen, ki podžiga k požrtvovalnim delom za vsakega in za celoto. To je pravi krščanski socializem.

Mladina, poglobi se v tega duha, mladina, ki delaš z roko, ki delaš z umom, skupaj za delo krščansko, in pomni, da Krek ni ločeval, da ni sovražil, da ni nikoli apeliral na silo zunanjo, ampak vedno le na silo ljubezni! Ne razredni boj, krščanska vzajemnost je bila njegovo gesto. Bodi tudi naš!

Občinske volitve v Ljubljani.

Dne 2. oktobra so se izvršile občinske volitve v Ljubljani. Posamezne stranke so dosegle sledeče število glasov: SLS — 3864; socialisti — 537; SDS — 4879; radikali — 513; komunisti — 392; dr. Gregorič — 247. Na podlagi tega volivnega izida dobi SLS — 19; socialisti — 2; SDS — 23; radikali — 2; komunisti — 2 in dr. Gregorič — 1 mandat.

Če premotrivamo volivne rezultate iz čisto strankarskega stališča, je volivni izid za SLS ugoden nad vse pričakovane. Pri obč. volitvah je nastopila SLS popolnoma samostojno, z lastnim občinskim komunalnim programom. Torej je združila na ta program izrazite svoje pristaše in pa k večjemu še simpatizerje. In to dejstvo dokazuje, da ima SLS v Ljubljani dominantno pozicijo in sicer tako jako pozicijo, ki vedno bolj kaže, da je SLS na podlagi svojega programa

poklicana, da bo prevzela v dogledni bodočnosti vladno v svoje roke.

Če pa razmotrivamo izid obč. volitev iz socialnega vidika, ne moremo in ne smemo biti z njim zadovoljni. SDS je dobila tako visoko število glasov le s pomočjo inozemskih državljanov in s pomočjo delavstva v Ljubljani, poudarimo z vsem ponosom, da je bilo zavedno delavstvo na naši strani. Kajti mi dobro vemo, da je mogoč porast naše stranke le iz delavskih mas. Uradništvo je in bo nam nasprotno, isto je z industrijalnimi in trgovskimi krogi.

Veliko nevarnost pa tvorijo one mase delavstva, ki še nimajo z nami stika, ki so obvladani od marksistične, materialistične ideologije. To je masa, ki ne pozna ne značajnosti, ne močastosti, ne razsodnosti. Ta masa se da zbegati po raznih lažeh in volivnih šlagerjih iz našega sprotnega časopisja. Ta masa dokazuje,

da ne bodo naši marksisti nikoli vzgojili pokretašev, ki naj bodo voditelji delavstva. S svojimi metodami in nauki morejo vzgojiti le »kanonenfutter« za materialistično buržuazijo. To so jasno pokazale pretečene volitve, ko so šle te mase na odločilno bojišče za kapitaliste. Ne iz prepričanja! Pri tej masi je odločeval alkohol, klobase, volivni golaž in cigarete. In to je, kar nas kot odkrite pripadnike delavskega pokreta boli. Ko bi metale te mase svoje volivne kroglice v marksistične skrinjice, bi sicer ne bili veseli, vendar bi to razumeli. Občinske volitve kažejo polje za delo ne le nam krščanskim socialistom, ampak vsej krščanski družbi. Mi moremo priti med te mase le z najiskrenejšim in z najpožrtvovalnejšim delom. In to je naša dolžnost.

Kakšen bo nadaljni razvoj dogodkov na mestnem magistratu, še ne vemo. Ključ do razrešitve situacije je v rokah marksističnih zastopnikov.

Političen pregled.

V sredo se je narodna skupščina sestala na prvo sejo. Na dnevnem redu je bila izvolitev začasnega predsednika narodne skupščine in članov verifikacijskega odbora, ki bo overil mandate. Za začasnega predsednika je bil izvoljen bivši minister za prosveto radikal dr. Ninko Perić.

Zadnje dni pred sestankom narodne skupščine je bilo v skupščini zelo živahno življenje. Posamezni klubi so si izvolili predsedstva. Jugoslovanski klub je izvolil za predsednika dr. Antona Korošca, za podpredsednika pa Antona Sušnika in člana HPS Stjepana Bariča. Radikali so izvolili za predsednika kluba predsednika vlade Veljo Vukičevića, za prvega podpredsednika enega člana Jugoslovanskega kluba, Laloševića, Jančkoviča in Kujundžiča. Demokratski klub je izvolil za predsednika Ljubo Davidoviča.

Radikalni klub in Jugosl. klub sta sklenila parlamentarno zajednico, ki ima namen, da oba kluba v vladi najiskrenejše sodelujeta. V ta namen sta izvolila tudi skupno klubovo predsedstvo.

Radić in Pribežević občutita, da ju čakajo težki časi, zato se hočeta v opoziciji drug drugega tolažiti s tem, da bosta sklenila zvezo in jo imenovala blok. Pod to firmo bosta skupaj preživljala dneve v opoziciji in premišljala na lahkomišljeno zapravljenost postojanke, ki sta jih imela.

Slov. sam. demokratje se z vso silo pogajajo za združitev z Davidovičevimi demokrati. Malo upanja pa je, da se jim bo ta združitev posrečila. Najbrž bo ostalo le pri tem, da bodo imeli le stike z demokrati. Pribežević bi rad slov. sam. demokrate privezal nase. Zato je v svojem klubu ponudil Žerjavu podpredsedniško mesto, Pivku pa tajniško.

Slovenci v Italiji.

Že zadnjič smo zapisali, da italijanska vlada preganja slovenske učitelje in jih prestavlja v notranjost države. Kakor znano, pred vojsko na Primorskem skoro ni bilo nepismenih ljudi, v povprečni ljudski izobrazbi je bila Primorska med prvimi avstrijskimi pokrajinami. Zato je jasno, kako bridko občuti slovensko ljudstvo izgubo svojih učiteljev in voditeljev.

Ko so Italijani pred devetimi leti zasedli našo Goriško so polnih ust obljubovali, da bo Italija pustila Slovincem vse pravice, ki so jih imeli pod Avstrijo in dodala še novih, skrbela, da bo za gospodarski in kulturni procvit dežele, dala da bo novih šol v narodnem jeziku. A danes? Ista Italija je zatrla že vse šole in zavode, kjer so se izobraževali slovenski otroci, ista Italija je uvedla v

vse ljudske šole izključno italijanski učni jezik.

Ob svojem prihodu so naši Italijani 827 slovenskih in hrvatskih učiteljev, združenih v strokovni organizaciji »Zveza slovenskih učiteljev«. Prosvetni minister Gentile je najprej začel izrivati slovenščino iz šol, potem pa uvajal proti narodno mislečim učiteljem disciplinarne preiskave. Če je preiskava trajala nad leto dni, je učitelju ustavil plačo. Da ni umrl gladi, moral je iti učitelj v drugo državo, dasi mu je pokalo srce v boleti, ko je moral zapustiti rodno zemljo, zapustiti ljudi, med katerimi je kot oče preživel 10, 20, da, 40 let. Tako je minister dosegel (medtem je postal minister prosvete Fedele), da je v kratkem zapustilo 400 učiteljev Italijo. Razpustil je Učiteljsko zvezo in zahteval od preostalih učiteljev, da se vpišejo v fašistično organizacijo. Neubogljive, slovensko zavedne, je nato začel odpustiti, češ »da njihovo delovanje ni v soglasju s splošnimi smernicami vlade.« Tako je ostalo v Italiji le še kakih 150 učiteljev.

In še tem ni prizanesel. Letos februarja je izdelal zakon, po katerem ima pravico premeščati učitelje iz področja enega nadzornika v področje drugega. Ta zakon naj bi ubil še zadnji idealizem in narodno navdušenje preostalim slovenskim učiteljem, onemogočil naj bi jim vsako delo med ljudstvom. V zadnjem času dan za dnem dobivajo slovenski učitelji dekrete, ki jim naznanjajo, da morajo v nekaj dneh nastopiti službo kje v srednji ali celo južni Italiji. Nad 40 učiteljev je že prejelo tak odlok, drugi ga bodo še prejeli. — Tako je delo »kulturonosne« Italije, ki kriči v svet o svoji dvatisočletni kulturi: preganjanje slovenskih izobražencev, preganjanje ljudi, ki imajo za ljudsko izobrazbo največ zasluga, zatiranje njih rodbin, uničevanje njih dela. Ali je to kulturno delo? Paznemu očesu zgodovine tudi ta zlodejstva ne bodo ostala prikrita, ko bo pisala obmrtnico fašizmu in knjigo o »slavi« italijanskega rodu...

Se ne strinjamo.

Osrednji urad za zavarovanje delavcev je 29. septembra 1927 otvoril zdravilišče na Klenovniku. Pri tej priliki so se sestali zastopniki vseh okrožnih uradov, v prvi vrsti, da se posvetujejo o reorganizaciji bolniškega zavarovanja. Kakor naznanjajo časopisna poročila, so se takozvani zastopniki izrekli proti decentralizaciji. Izjemo je napravil edino zastopnik sarajevskega okrož. urada.

Gotovo je, da predstavlja bolniško zavarovanje v tej obliki, kakor je danes, ohromelo ustanovo. Birokratizem se razvija skoraj že v absurdnost. Osrednji urad v svojem znanem formalizmu bdi nad podrejenimi okrožnimi uradi s pravo detektivsko vztrajnostjo in ubija vsako inicijativo. Nekaj uradnikov je absoluten gospodar nad celo stavbo bolniškega zavarovanja. Take razmere morajo voditi do drage in povrhu še do nesposobne uprave. Vsled tega ne more pri nas ideja v splošnem zavarovanju napredovati in merodajni faktorji smatrajo take institucije ali za politicum ali pa so jim nepoznane polje. Bolniško zavarovanje ne bo prišlo toliko časa iz sedanjega mrtvila, dokler ne bo prešinilo voditelje resnično in iskreno socialno čustvovanje. Tega pa more ustvariti le ljubezen do stvari same in čut odgovornosti napram tistim, katerim v blagor naj bi bilo bolniško zavarovanje. To se pa more zgoditi šele takrat, ko bodo vodili okrožne urade res prav, od delavstva in od ostalih interesentov izvoljeni zastopniki. Pa to še ni dovolj. Ti zastopniki morajo biti tudi v položaju, da se smejo svobodno gibati in da imajo dovolj možnosti, da se udeležujejo po svoji uvidevnosti. Centralizem ima pa ravno nasprotno tendenco.

Pri bolniškem zavarovanju igrajo tudi veliko vlogo uradniki. Ni dovolj, da imajo uradniki potrebno izobrazbo, ampak morajo imeti v polni meri vse one lastnosti, ki jih uporabljajo za nalogo, ki ni lahka, predvsem veliko moralno kvaliteto in vztrajnost. Mi pa vemo, da se je v bolniškem zavarovanju grešilo zelo veliko v tem oziru. Mi vemo, da se te napake ne dajo odpraviti, dokler bo Za-

greb popolnoma in v vsem odločeval. Interes delavstva zahteva, da pride do čim večje veljave v bolniškem zavarovanju in da čim bolj odloča v njem. To pa je nemogoče brez avtonomije. Zato mora biti naša zahteva reorganizacija bolniškega zavarovanja v samoupravnem smislu.

Našega tovariša dr. Gosarja čaka težka, toda hvaležna naloga.

Jugoslovanska strokovna zveza.

Vsem zvezam JSZ.

Občni zbor Jugoslovanske strokovne zveze se bo vršil v nedeljo, dne 16. t. m. v Rokodelskem domu v Ljubljani ob 10. uri dopoldne in ne ob 9, kakor je bilo v »Pravici« zadnjič objavljeno. Delegati naj računajo na to, da se bo občni zbor radi obširnega gradiva vršil še popoldne. Na zadnjo okrožnico naj skupine, ki še tega niso storile, nemudoma odgovore. — Načelnstvo.

Mariborsko okrožje JSZ.

Maribor. Izredni občni zbor Jugoslovanske strokovne zveze okrožja v Mariboru, se bo vršil v četrtek 13. oktobra t. l. ob sedmih zvečer v društveni sobi na Koroški cesti 1. — Dnevni red: 1. Odobrenje zapisnika zadnjega občnega zbora; 2. sprememba pravil; 3. volitev odbora; 4. slučajnosti. — Načelnik: Semenič Andrej.

Zveza tovarniškega delavstva.

Dol pri Ljubljani. V nedeljo dne 9. oktobra ob 8 jutraj se bo vršil v Društvenem domu redni letni občni zbor skupine tovarniškega delavstva. Poleg običajnega dnevnega reda bo občni zbor razpravljal o spremembi pravil v smislu reorganizacije JSZ. Tovariši! Naša organizacija v Dolu ni šele od včeraj, pač pa stoji že dolgo vrsto let na braniku za naše pravice. Res je, da organizaciji ni bilo treba mnogokrat poseči v bojno akcijo, res pa je tudi, da se imamo ravno organizaciji zahvaliti, da naše plače niso ravno na najnižji stopnji, in da so se vsa sporna vprašanja brez večjega šuma vedno že v naprej rešila v našo korist. Občni zbor pa bo naši organizaciji dal nove pobude in novega duha, tako da bo organizacija v bodoče s podvojeno močjo šla na delo za dobrobit nas vseh, ki v trudu in znoju služimo svoj vsakdanji kruh. Zato naj na občnem zboru nikogar ne manjka. O reorganizaciji bo poročal zastopnik zveze tov. Lombardo.

Rimske Toplice. V nedeljo dne 9. oktobra popoldne ob 2 se bo vršil v gostilni pri Majcenu na Gračnici strokovni sestanek delavstva tovarne za podpetnike v Rimskih Toplicah. Na sestanku bomo razpravljali o tekočih zadevah organizacije ter o polčanju, v katerem se nahajamo. Sestanek je važen tudi vsled tega, ker bomo sklepali o bodočih ukrepih. Zaposlili smo našo centralo, da nam pošlje na sestanek svojega zastopnika, ki bi se na licu mesta informiral o tukajšnjih razmerah in položaju nas delavcev. Z ozirom na dejstvo, da nas v bodoče čaka mnogo dela, ako nočemo postati popolni sužnji kapitala, naj zato na sestanku nikogar ne manjka.

Javornik. Kovinarji krščansko socialistične organizacije smo se zbrali v nedeljo dne 2. oktobra na sestanku v Društvenem domu na Koroški Beli. Glavni predmet sestanka je bila sprememba pravil. Zastopnik JSZ tov. Lombardo je v daljšem govoru z ozirom na spremembo pravil obrazložil razvoj in delovanje krščansko socialističnih strokovnih organizacij v naši državi. Predložena pravila so člani v celoti sprejeli. Sestanek se je udeležilo lepo število članov, kar potrjuje dejstvo, da se pri nas vedno bolj širi ideja krščansko socialističnega pokreta in da ni več daleč čas, ko bodo naše organizacije prevzele vodstvo kovinarskega pokreta v svoje roke. Le tako naprej tovariši! Naša parola pa naj bo vedno in povsod: na delo, z delom in uspehom bomo pridobili ugled organizaciji.

Viničarji.

Iz centrale. K slučaja viničarja Golnar Franca iz Gog. Radgone kot je razvidno iz zadnje naše »Pravice«, pripomnimo še naslednje. Da je bil viničar zaradi šest litrov mleka toliko preganjan, je pravi tip barbarstva, katerega počenjajo še premnogi vinogradniki nad

svojimi viničarji. Nikakor ne odobramo dejstva, da se mu je dajalo mleko brez gospodarjeve vednosti. Uvaževati pa moramo pri tem okoliščine, ki nosijo glavno krivdo zato. Ako bi gospodar viničarju dajal več plače, bi si gotovo mleko sam kupil. Dal bi na obširnem posestvu v rejo eno kravo, kar viničarju pripada pri tako sramotno nizkem denarnemu plačilu. Žal, da taki vinogradniki nimajo toliko razumevanja, da viničar ne živi od zraka, ampak od potrebnih življenskih pripomočkov, katere baš viničarju kratj sedanja človeška družba na vseh koncih ni krajih. Viničar nima pravice do kruha, ne do drugih življenjskih potrebščin, ne do poštenega zaslužka, ne do vzdrževanja svoje družine. Do dela ima pač toliko nalog, da, če bi viničarji bili sami Martin Karpani, ga z vso svojo močjo ne bi zmagali. V tem slučaju naj si naši čitatelji ustvarijo svojo sodbo, kdo je bolj nepošten, ali viničar ali gospodar. Po viničarskem zakonu § 17 bi viničarja moralo sodišče obsoditi na 14 dni zapora, potem sme šele gospodar viničarju odpovedati službo na 14 dni in ne brez vsake zakonite obsodbe v treh dneh. Ali ni to teptanje viničarskega zakona kakor drugih zakonov in avtoritete sodišče? Zakaj imamo torej zakone, zakaj sodišča, če sme vsak močnejši posameznik izvajati obsodbo nad posameznikom šibkejšega stanu? Kdo je glavni krivec v tem slučaju? Viničar? Za malenkostno količino mleka, katerega bi itak mačke snedle. Ali pa oni, ki je dal izkopati težko pridelani celoletni zaslužek — krompir — viničarju ter mu s tem odvzel zadnjo trohico živčevja, katerega si je pripravil za zimo. Ali je bolj pošten viničar, ki se je trudil celo leto od jutra do večera z vso svojo družino, lačen, strgan, žuljav, večkrat do skrajnosti izmučen samo zato, da ima par oseb udobno življenje, ali oni, ki živi v brezdelju in mu za plačilo sedaj na zimo surovo in protizakonito zapre vrata, odhaja praznih rok. Po § 27 viničarskega zakona je vodstvo organizacije napotilo sporni stranki k obravnavi na pristojni županski urad in sicer ponovno. Ako ne bo prišlo do sporazuma, da viničar dobi odškodnino za svoje pridelke, se bo zadeva razpravljala pred sodiščem. — Dejstvo je, ako ne bi viničarji imeli organizacije, bi se za tega viničarja nihče ne brigal in bi se smelo z njim postopati, kakor komu ljubo. Danes pa to ne gre več. Samo če bomo organizirani, bomo take gospodarje najprej odvadili njih nečloveškega ravnanja z delavstvom našega stanu. — Strokovna zveza viničarjev.

Zavrč. Dne 25. septembra se je vršil zelo dobro obiskani sestanek naše skupine. Poročal je tajnik naše centrale. Zborovanje smo zapustili z izrednim zadovoljstvom. Mi gremo naprej!

Žitmerk. Vkljub veliki zaposlitvi smo se zelo številno zbrali dne 25. septembra popoldne ob treh k strokovnemu sestanku naše skupine. Poročevalec, centralni tajnik naše organizacije, nam je v svojih izjavah vzbudil novo navdušenje za borbo naših pravic, predvsem viničarskega zakona. — Umrla je članica Dovečar Marija. Podpora 300 dinarjev se je izplačala.

Stanko Keše:

Pravilnik o bratovskih skladnicah.

(Konec.)

V materielno-pravnem pogledu je zavarovanje za slučaj bolezni in nezgode urejeno — z malimi izjemami — v bistvu soglasno z Zakonom o zavarovanju delavcev. N. pr. avtomatično podaljšanje zavarovanja za slučaj bolezni za 3, odnosno 6 tednov v slučaju brezposelnosti (čl. 56 Zak. o zav. del.). Omejena je po odredbi čl. 50 le pogrebna, katere se ne izplača. Dajatve po tem členu so torej omejene. V slučaju nezgode zavarovanca

ima vdova po uredbi (čl. 83) pravico do podpore, če bi rodila pred stečenim devetim mesecem po moževi smrti, medtem ko zakon v Zak. o zav. del. tega predpisuje. Tudi zavarovanje za slučaj onemoglosti, starosti in smrti je urejeno po načrtu uredbe na širši podlagi nego po zakonu. Ni se pa moglo vse uporabiti, kar je po »Pravilih« od 1. decembra 1924 stopilo teoretično v veljavo. Po čl. 93 tega pravilnika se je izplačala polna pokojnina (80 odst. kat. zaslužka zadnjih 5 let) po 30 letnem polnopravnem članstvu v starosti najmanj 55 let. To pa se ni moglo vpoštevati, ker bi bilo to pogubonosno za celo institucijo rudarskega zavarovanja. Za tako odredbo bi znašala čista premija po računih strokovnjakov 14,32 odstotkov, a premije z dodatki za upravne stroške ter prihranke za napredovanje v kategorijah pa skupaj 18 odstotkov zav. kat. zaslužka, in to vse pod pogojem, da prične zavarovanje in vračunavanje let takrat, kadar prične vplačevanje teh prispevkov. Vračunanje prejšnjih članskih let brez zadostnih prihrankov bi bilo še bolj obtežljivo za glavno bratovsko skladnico ljubljansko, katere bi za izvajanje navedene naredbe morala imeti za polno vračunavanje prejšnjih članskih let okoli 400 milijonov dinarjev — premija z dodatkom za amortizacijo deficita v 30 letih bi pa znašala skupaj 36 odstotkov. Brez dvoma so ti računi, na katerih bazirajo te številke, preveč teoretični, ker predvidevajo, da zahteva vsak delavec in nameščenec, ko doseže starost 55 let, upokojitev na podlagi 30 letnega članstva, dočim je stvar v praksi povsem drugačna. Rudarski delavci neradi zahtevajo upokojitev, mnogo jih je, ki imajo preko 50 članskih let (?). Ti računi se ne ozirajo dovolj na tako zvan »storno«, to je izgubo vplačanih prispevkov v izrednih slučajih, katerim se v praksi ne more izogniti. Navedene številke bi bile itak s potrebnimi korekturami še vedno previsoke, taki prispevki bi bili za rudarsko industrijo in za zavarovance nevzdržni. Z druge strani bi izvedba odredbe po »Pravilniku« brez zadostnih prispevkov dovedla do sigurnega poloma in to v najkrajšem času. Iz teh razlogov je komisija sklenila povišati število let, katere se naj vzamejo kot podlaga za vračunavanje polne pokojnine od 80 odstotkov in to od 30 let članstva na 35 let, a od 55. leta starosti na 60 let. Ta sistem predvideva po tej uredbi (čl. 107) pokojnino po petletnem članstvu 20 odstotkov, po 10 letnem 30, po 35 letnem pa 80 odstotkov, dočim je po »Pravilih« od 1. decembra 1924 (čl. 92) po 5 letnem 20 odstotkov, po 10 letnem 32, po 30 letnem 80 odstotkov povprečnega kat. zaslužka zadnjih petih let. Za slučaj, da bi dajatve po novem načrtu vsled pomanjkanja kritja za čas od 1. januarja 1925 in vsled nezadostnih iz prakse črpanih računskih osnov ne bi bile povsem sigurne, je predviden v načrtu (čl. 119) postopek za slučaj pasivnosti matematične bilance, to pa v prvi vrsti z ustavitvijo upokojitve brez dokazane trajne onemoglosti, v drugi vrsti nadaljnje podaljšanje potrebne dobe za odrejanje najvišje pokojnine preko 35 na 40 let, obenem začasno povečanje rednih prispevkov do največ 7 odstotkov, a zatem v tretji vrsti sorazmerno znižanje vseh dajatev pokojninske blagajne. S tem postopanjem bi se ščitile v slučaju potrebnih redukcij pridobljene in pričakovane pravice v prvi vrsti starejših članov, ki so skozi dolgo vrsto let vplačevali prispevke, pri čemer bi se po »Pravilih« od 1. dec. 1924 (čl. 116) enakomerno znižale vse pokojnine. Važno je tudi, kako naj se vračunava članska doba, pridobljena pred 1. januarjem 1925. Z ozirom na Pravila od 1. dec. 1924 in prakso bratovskih skladnic se v interpretaciji tega člena pravna kontinuiteta ni mogla drugače varovati kot s posebnim predpisom načrta (čl. 146), da se bo pridobljeni čas članstva po prejšnjih pravilih ohranil in vračunal po predpisu te odredbe; tem se prizna članska doba pred 1. januarjem 1925 kot osnova za pokojnino po predpisu odredbe, akoravno za ta čas bratovske skladnice ne razpolagajo s potrebnimi prihranki. Vsled tega prevzamejo bratovske skladnice velik deficit, ki bi znašal n. pr. samo za ljubljansko bratovsko skladnico (v slučaju upokojitve na podlagi 35 letnega članstva in brez dokazane trajne onemoglosti) preko 360.000.000 Din. Ta deficit izhaja iz devalvacije (razveljavljenja) denarja in izgub vrednostnih papirjev, v katere je bratovska skladnica pred prevratom

morala vložiti svoje prihranke. Ta deficit se ne more drugače sanirati kot z amortizacijo na dolgo vrsto let v breme tekočih rednih prispevkov. Načrt predpisuje za tako amortizacijo po čl. 147 do največ 50 let, dočim v »Pravilih« od 1. decembra 1924 v pogledu tega vprašanja ni navedeno ničesar. Razen tega je rešeno v načrtu te uredbe še eno veljavno vprašanje, to je način regulacije pokojnin starih penzionistov, predvsem tistih, ki so bili upokojeni pred 1. januarjem 1925. Po pravilniku od 1. dec. 1924 (čl. 131) je prepuščena regulacija tega vprašanja bratovskim shadnicam, vendar pa ta način regulacije ni izvedljiv, to pa vsled nasprotnih si interesov delodajalcev in zavarovancev, ter vsled paritetnega zastopstva teh interesov v upravnih odborih na skupščinah. Načrt uredbe je moral zastran tega odrediti nekaj minimum, katerega je treba osvojiti za staroupokojence. Po čl. 148 uredbe se predpisuje, da se dajejo v ta namen staroupokojencem draginjske doklade v višini, da celokupni dohodek penzionistov ne bo manjši od pokojnine, ki jo predpisuje uredba. Na podlagi pridobljenega časa članstva in zavarovanega kat. zaslužka pete kategorije. Kritej za te dajatve, v kolikor bi redni dohodki ne zadostovali, se morajo ustvariti z javnimi fondy, katere bi upravljale bratovske skladnice. (V Sloveniji pokraj. pokoj. sklad za rudarje od 19. februarja 1922. Sl. Nov. št. 142. XXIII, od 30. junija 1922, ki prejema od vsake tone prodanega premoga 5 Din.) V potrebi se mora začasno odrediti doplačevanje izrednih prispevkov zavarovanih članov in podjetij.

Stavka pekovskih pomočnikov.

Pekovski pomočniki se že dolgo časa bijejo za boljše delovne pogoje in za sklenitev kolektivne pogodbe, ki naj bi bila obvezna za vse pekarnice.

Da se vendar enkrat razčistijo te razmere, so poslali pekovski pomočniki, kateri so organizirani v Zvezi življenskih delavcev, spomenico »Zadrugi pekovi in kolačev«. V spomenici so zahtevali odpravo nočnega dela, 50 odstotno odškodnino za nadurno delo ter zjednačenje plač.

Zadruga pekovi ni smatrala za umestno, da bi odgovorila na to spomenico. Šele na ponovno zahtevo dne 30. septembra je zadruga odgovorila, da se sploh ne razgovarja. Z ozirom na postopanje zadruge so sklenili pomočniki, da bodo izžvali 24 urno stavko kot protest ter so to tudi sporočili ob 11 ponoči mojstrom. Pripravljeni bi pa bili odstopiti od stavke, če bi dali mojstri pismene izjave, da pristanejo na pogajanja naslednji dan. Za to svoje kavalirsko postopanje so prejeli pomočniki porogljiv odgovor. Mojstri so imeli svojo taktiko. Pomočnikom ni z ozirom na to taktiko ničesar drugega preostalo, kakor da gredo v štrajk.

Mojstri so imeli namen, da zatro stavko takoj v začetku. Vsled tega so javili policiji, da drži odbor organizacije tiste pomočnike, ki bi hoteli iti na delo, v zaporu.

Policija se je sicer prepričala, da je naznanilo mojstrom brez podlage, vendar je razburila pomočnike do skrajnosti. Eno so pa le dosegli mojstri: Poživilo so solidarnost med štrajkujočimi.

Resnici na ljubo moramo pibiti, da niso vsi podjetniki peki postopali na tak način. Podpisali so prostovoljno vse zahteve svojih pomočnikov, sicer le pogojno, če jih bodo tudi ostali mojstri, kljub temu so znali pomočniki ceniti njihovo dobro voljo in so šli takoj na delo.

Štrajkujoči so se obrnili tudi na Delavsko zbornico, da posreduje. Ta je v resnici izposlovala od Inšpekcije dela, da je sklicala razpravo. Pogajanja so se vršila dne 3. oktobra 1927. Toda g. Vidmar, predsednik zadruge, je izjavil, da ni pooblaščen, da bi se spuščal v pogajanja. To bo storil šele takrat, ko bodo stopili pomočniki v delo. Zastopnik organizacije je izjavil, da gredo pomočniki takoj v delo, če podpišejo pekovski mojstri kolektivno pogodbo, ki naj velja do tedaj, da se doseže sporazum. Predsednik zadruge je prezrl tudi to dobrohotnost in ni pristal.

V odgovor na tako intrasingentno postopanje so stopili v štrajk tudi pomočniki iz onih podjetij, v katerih so dosedaj še delali. Sedaj je v resnici polen štrajk.

Zelimo, da bi bil štrajk dobro pripravljen in da bi dosegli tovariši veliko uspehov. Kajti, kdor je pošten in kdor pozna razmere, mora priznati, da so zahteve pomočnikov nadvse pravične in zelo pohlevne. One mojstre, ki se še spominjajo svojih težkih pomočniških let in ki so si ohranili še dovolj socialnega čuta, pa prosimo, da se uveljavijo v organizaciji in da izposlušajo, da se poravnava zadeva na prijateljski način, sicer bomo morali ugotoviti, da so pekovski mojstri brez izjeme po svojem mišljenju zelo zelo reakcionarni.

Tedenske novice.

Ljubljana. Desetletnica smrti dr. J. Ev. Kreka bo praznovala Krekova mladina na ta način, da se bo udeležila v nedeljo, dne 9. t. m., ob devetih dopoldne sv. maše pri Sv. Križu, po sv. maši pa položi venec na njegov grob. Dolžnost vseh članov je, da pohitijo v nedeljo dopoldne na grob našega očeta. Vabimo tudi vse okoliške podružnice (Sneberje, Zalog, Moste, Vič), da se proslave v obilnem številu udeležijo. — Odbor.

V počaščenje Krekovega spomina bo v nedeljo, dne 16. t. m., Obrtniška stavbna zadruga priredila javno zborovanje v Rokodelskem domu, da se oddolži velikemu pokojniku, ki je tudi z gmotnimi žrtvami več kot sto delavskim in obrtniškim rodbinam pripomogel do lastne domačije. Ta njegova prelepa in prekristna zamisel je dobila novo, življenja sposobno torišče v Obrtniški stavbni zadrugi, ki hoče tudi s tem zborovanjem dokumentirati, da ta ideja, utemeljena na krščanski ljubezni do bližnjega, ne sme izumreti, zlasti v sedanjih težkih stanovanjskih stiskah. Zborovanje bo ob desetih dopoldne. O dr. Kreku bo govoril g. prof. Ivan Dolenc, nadaljnji govorniki pa bodo pojasnili pomen in namen stavbnega združništva, zlasti pa Obrtniške stavbne zadruge. V združništvu je moč in rešitev, zato se pa s polnim zaupanjem oklenite Obrtniške stavbne zadruge in se udeležite zborovanja vsi, ki čutite težino današnjega tako perečega stanovanjskega vprašanja.

Elektrifikacija na Ježici pri Ljubljani. Pred nedavnim časom izvoljeni občinski svet na Ježici, kjer ima Delavska zveza župana, je pretekli teden sklenil pogodbo z mestno občino ljubljanskega okraja napeljave elektrike iz Ljubljane na Ježico. Kar se je preje odlašalo leta in leta, se je sedaj naredilo v nekaj tednih. Našim somišljenikom k lepemu uspehu čestitamo!

Posredovalnica dela v Murski Soboti. Na predlog oblastnih poslancev je oblastna skupščina v Mariboru določila za nadvse potrebno posredovalnico dela v Murski Soboti prvih 5000 Din, katera vsota je že tudi nakazana. Gotovo je, da je posredovalnica dela vprav za Prekmurje posebno važna, ker se vsega domačega delavstva skozi celo leto doma ne da zaposliti in morajo delavci iskati dela in kruha drugje. Dosedaj so ljudsko bedo znali prav nečloveško izrabljati razni agentje.

Knjižnica prosvetnega odseka Delavske zbornice v septembru. Septembra meseca je obiskalo knjižnico Prosvetnega odseka Delavske zbornice v Ljubljani 709 članov, vpisalo se je 92 novih. Izposojenih je bilo 1306 knjig, od teh 774 slovenskih, 456 nemških in 76 srbohrvatskih, odnosno 1192 leposlovnih in 114 znanstvenih. Denarnih dohodkov je bilo 1861 Din. Promet knjižnice je napredoval napram prejšnjemu mesecu skoro za 50 odstotkov. V prihodnji številki bomo objavili enoletno poročilo o delovanju Prosvetnega odseka Delavske zbornice, da bodo videli naši čitatelji, kako lepo napreduje ta vsesplošna delavska prosvetna institucija. Knjižnica in čitalnica Prosvetnega odseka v Gradišču št. 2 je odprta vsak delavnik od 10 do 12 dopoldne in od pol 6 do 9 zvečer, ob nedeljah in praznikih pa od 9 do 12 dopoldne. Koncem tega tedna se bo že dobil 300 strani obsegajoč tiskan seznam knjig, ki si naj ga vsakdo kupi, da bo pregledal, kako bogato knjižnico si je ustvarila Delavska zbornica v enem samem letu in da bo mogel doma napisati številke onih knjig, ki si jih želi izposoditi. Seznam priporočamo tudi zunanjim organizacijam.

Ponesrečen progovni delavec. Pod tovorni vlak kamniške železnice je prišel 24 letni progovni delavec Josip Krajner. Vršil je ravno svojo službo in ni

zapazil, da se bliža tovorni vlak. Vlak je Krajnerju popolnoma zmečkal desno nogo. Pri levi nogi pa mu je vlak odrezal stopalo tri centimetre vzporedno s podplatom. Ponesrečenec je bil ves čas pri zavesti in je vedno zahteval pitne vode. Z rešilnim vozom so ga prepeljali v Ljubljansko bolnico, kjer pa je v četrtek, dne 29. septembra, podlegel poškodbam.

Blejski most čez Savo. Most čez Savo pri Lescah se bo začel graditi še to jesen. Most bo narejen iz betona. Država bo prispevala za graditev 1.240.000 Din. Za gradbene stroške bosta prispevala tudi krajevna odbora z Bleda in Radovljice.

Živa baklja. V soboto se je dogodila v delavnici mlekarke zadruge v Osi-
jeku velika nesreča, katere žrtev je postal 23 letni delavec Josip Andrej. Ob sedmih zjutraj je prišel v delavnico in bi moral naložiti veliko peč. Ker ni mogel takoj napraviti ognja, je vzel posodo s 6 litri petroleja in jo izlil v peč. Čim se je posoda približala peči, je nastala strašna eksplozija. Vsled zračnega pritiska se je Andrej zrušil na tla in ostane gorečega petroleja je curljal preko njega. Ko je začutil, da gori, je zbežal na dvorišče, klicajoč na pomoč. Na dvorišču se je vrgel v mlako, v kateri je bilo veliko vode, kjer je obležal brez vesti. Ljudje so ogenj komaj pogasili. Delavec je bil prepeljan v bolnišnico, kjer je zjutraj umrl v težkih mukah.

Smrtna nesreča. Na Zvirčnem pri Hinjah je šel 22 letni Jože Turk po gobe. Za vsak slučaj je vzel s seboj tudi staro puško, da bi mimogrede ustrelil kako divjačino. Gob ni bilo in zato je v grmu čakal na žival. Sklonel je na puško, ki se mu je na čuden način sprožila in pet svinčenih šiber, katere je sam naredil, mu je šlo skozi roko in pod brado v glavo. Po par mukepolnih urah je v krogu staršev in sedmerih bratov in sester izdihnil.

Nesreča pri delu. Z odra stavbe, ki jo gradi »Pokojniški zavod« v Ljubljani na Miklošičevi cesti, je padel pretekli teden pri stavbi družbi zaposleni 24 letni zidar Slavko Svečak in si je zlomil nogo. Prepeljali so ga v bolnico.

Heregovinci se izseljujejo v Argentino. Zadnje dneve se Hercegovinci v velikem številu izseljujejo v Južno Ameriko in Avstralijo, iščejo dela in zaslužka. Tako je v soboto samo iz ljubškega okraja odpotovalo okoli 50 kmetov v Argentino, in to skoro samih oženjenih ljudi, ki puščajo družino in otroke doma.

Kovnica denarja v Belgradu. V Belgradu so pred kratkim položili temeljni kamen za zgradbo kovnice denarja. Zgradba bo stala 13 milijonov dinarjev ter bo gotova 1. januarja 1929. Papir za tiskanje bankovcev se bo dobavljal iz Francije.

Dete z dvema glavama. V vasi Potočari je neka Milena Simić porodila dete, ki je imelo dve glavi, štiri roke, a samo dve nogi. Porod je bil zelo težak in dete je živelo samo 18 ur. Bolnica v Srebrnici je prevzela mrtvo truplo in ga bo najbrže poslala v Belgrad v znanstvene svrhe.

Število stanovanjskih odpovedi v Zagrebu. V Zagrebu so odpovedali hišni lastniki stanovanjskim najemnikom doslej 1527 stanovanj. Če bo šlo v tem tempu dalje, bo naraslo število odpovedi kmalu na preko 2000.

Smrt udeleženca sarajevskega atentata. V Skoplju je umrl Milan Ciganović, čigar ime je znano iz sarajevskega atentata. Trdilo se je, da je preskrbel atentatorjem bombe ter jih izvežbal v uporabi.

Katastrofalen ciklon, ki je divjal pred kratkim v Bački, je povzročil ogromno škodo. Oceniti škode še ni bilo mogoče. Ugotovljeno je, da je prihrul orkan iz smeri proti Romunski, da je drvel s silno brzino preko Bačke in Srema ter povzročil največje opustošenje v južni Bački. Telefonske in brzojavne zveze so pretrgane, mnogo cest je neuporabnih, železniška proga Sombor—Novi Sad je tako poškodovana, da se vzdržuje promet le z največjo težavo. Padala je toča, debela kot kurja jajca. Razbitih je nebroj šip. Vihar je porušil neštevilne dimnike. V okolici Temerina so porušena vsa gospodarska poslopja. V nekem hlevu je obležalo pod ruševinami 25 volov. Samo ta veleposestnik ima nad pol milijona dinarjev škode.

Vizum za potne liste v Italijo. Italijanski konzulat sporoča, da mora biti odslej priložena vsaki prošnji za vizum

fotografija prosilca in sicer enaka oni, ki je pritrjena v potnem listu.

Za dr. Peričev spomenik so darovali sledeči: Mestno uradništvo 1200 Din. — Po 200 Din: Jadranska podunavska banka, Kobj Joško. Osobje pogrebnega zavoda 160 Din. Strass Marija 156 Din. Po 100 Din: Mencinger Anton, Prva hrvatska štedionica, Malovrh Jakob. Rom Marija 60 Din. Po 50 Din: Kocijan Ivan, dr. Breskvar Viktor, Čiuha Jože, Stresen Adolf, Marinko T., Remec Bogumil, Dolinar Franc, dr. Alojzij Vrtačnik. Po 30 Din: Bulovec Anton, Sivec Josip, neimenovani po ing. Mušiču, dr. Josip Jerič, Pelach M., Rusjan Rudolf, Tičar M., Babnik Viktor, Strmo-li Štefan, Zupan Ivan, arh. dr. Skumovič Anton, Stele Anton. Po 25 Din: Golia Dragotin, Dular Lojze, dr. Josip Demšar, Kajnc Franc, Valand Alfonz, Sbrizaj Ivan, Musar Josip. Po 20 Din: Vokal Anton, Kočevar Kuno, Matičič Ivan, Jamnik Anton, Tavčar Marija, Kordelj Edvard, Kabaj Vladimir, Vurnik Ivan, Martinec Franc, Bizilj Tomaž. Po 15 Din: Rižnar Simon. Po 10 Din: Zierfeld Zmago, Schiffrer Velj, Gabrovšek Franc, Sušnik Ivan, Peterca Franc, Slapar Oroslav, Hribar Josipina, Stegel Jože, Balovec Franc, Bežek Božidar, Žerjav Ivan, Cokan Jakob, Pretnar Franc 36.90 Din. Pour Karl 1 Din.

Društvo diplomiranih babic. Ker so bile nekatere odbornice na počitnicah, nismo objavljale ta čas v časopisu nobenih društvenih zadev. Sedaj so se že vse vrnile in bomo pričele z rednim delovanjem društva. Ko so bile tovarišice na počitnicah, so nekatere obiskale nekaj društvenih članic z namenom, da se prepričajo o njihovih gmotnih razmerah. Pri tem so doznale, da so nekatere članice tako slabo plačane, da s tem poklicem sploh ne morejo živeti. Skrajni čas je, da se oblastva na naše prošnje odzovejo in uredijo občinske plačilne razmere. Zato se je sklenilo na seji, dne 3. t. m., da se odpelje dve naši odbornici prostovoljno na Hrvaško in se prepričata o tamkajšnjih babiških razmerah in obenem pričnejo akcijo za skupno delo vseh babic. S tem korakom in nadaljnjim skupnim delovanjem bomo naše razmere lažje uredile in dosegle, da bo babica res babica, ne pa tudi uporabljiva za vse, kar se še danes dogaja po deželi. Nekatero članico so se pritožile, da jih tovarišice spodrivajo s tem, da se porodnicam že vnaprej ponujajo kljub temu, da je ta prvotno naročila drugo. Prosimo vse stanovske tovarišice, da se tega umazanega delovanja odvadajo, ker sicer bomo primorane proti istim strogo nastopiti in jih z imenom navesti v listu.

Krekova mladina.

Iz centrale. Mesečnih statistik za avgust še niso poslale podružnice: Vič, Lesce, Zavrč. — Za tečaje Prosvetnega odseka Delavske zbornice se dosedaj še ni proglasilo dovolj tovarišev. Opozorjamo odbore podružnic v Ljubljani in okolici, da prijave članstva čimprej pošljejo centrali. Čas je samo še do 15. oktobra. Torej gotovo! — Vsaka podružnica naj zanesljivo pošlje poročilo o proslavi 10 letnice smrti dr. Janeza Ev. Kreka uradništvu »Pravice«. — Centrala.

Dopisi.

Trbovlje. V nedeljo, dne 8. oktobra 1927, se bo vršila proslava dr. Krekove smrti v Društvenem domu ob 4 popoldne. Proslava bo združena z proslavo 20 letnice Prosvetnega društva Trbovlje. Krekovi, krščanski socialisti, pokažite kako znate ceniti našega nezabnega Kreka. Udeležite se do zadnjega proslave, kajti s tem boste dokazali spoštovanje do tistega, ki je umel vaše težnje in kazal pot do boljše bodočnosti človeške družbe v krščanskem socializmu.

Škale pri Velenju. Redkokdaj je slišati iz našega kraja v javnosti kak glas, a je vendar vedno mnogo novega. Da postane tudi pri nas bolj živahno in da svet zve, da tudi mi Škalčani ne spimo, le samo malokdaj se javno oglasimo, zato je potrebno, da opišemo delo pred volitvami v narodno skupščino in pred sedanjimi občinskimi volitvami. Dasi-ravno je pri nas po večini hribovska fara, pa je v bližini državnih premogovnik in ravno od tukaj izvira marsikaj zanimivega. Politična agitacija je na dnevnem redu. Pri nas se nahaja čuden mož, dolge postave in vnet socialističen

agitator. Ta mož ni škalski rojak in je za časa vojske prišel delat na premogovnik. Ta mož se imenuje Pevec Friderik, alj kot se sam nazivlje Miroslav. On bi bil rad gospodar povsod, kandidira pri vseh volitvah in hoče splezati na višje mesto. Ker pa mu je mandat pri volitvah za poslanca v narodno, kakor tudi v oblastno skupščino spodletel, čeravno je vzel za pomoč propadle komuniste in se z njimi zvezal; on je takorekoč večni kandidat. Danes gospod Friderik kandidira pri občinskih volitvah. Škalska občina mora priti v socialistične in komunistične roke. Pevec Friderik bo župan, Martin p. d. »Poc« pa njegov tajnik. Ker sta si ravno sosedata in ker ima »Poc« lepo novo hišo, bo občinski urad lahko kar pri njem. Dolgo vrsto let že ni bilo nobene izpremembe, vedno je gospodaril »klerikalni« župan, kar vse skupaj sodrugom socialistom in komunistom, posebno pa še gospodu Frideriku ni prav nič všeč. Škalska občina mora priti rdečemu županu v roke. Kar pa je pri vsem tem modrovanju socialistov in komunistov najbolj žalostno, je to, da je vse skupaj samo njihova vroča želja. Če bi pa res delavstvo bilo toliko zaslepljeno in bi oddalo svoje glasove temu tujcu in tistim delavskim koristolovcem, potem takemu ni pomoči. Dati glasove ljudem, ki samo kričijo, ki so polni samih obljub, ki pa delavca, ko je v nesreči, niti ne poznajo, bi se reklo odredi se svojih lastnih koristi. Vse delavstvo v našem kraju ve, kateri so tisti, možje, ki se za delavske koristi dejansko potegujejo in ki ne obljublajo, ampak delajo. Zato bomo vsi Škalčani volili Slovensko ljudsko stranko.

Velenje. Komaj so minule volitve v narodno skupščino, že imamo druge volitve pred durmi. Treba je, da povemo javnosti, kako predržno so začeli nastopati bernotovci in komunisti pri zadnjih volitvah. Pljuvali so pred krščanske socialiste, jih zmerjali z hudiči in svinjami ter jim obetali, da jih spode iz službe zato, ker so volili SLS. Na vse to pa si upajo še bernotovci trditi, da hočejo delati za ljudski blagor. S terorjem in bičem hočejo ti ljudje delavstvo obvladati. Torej je v njih še vedno isti duh, kot je bil ob prevratu, ko so mnoge ljudi s terorjem pridobili v svojo nesrečno stranko. Takrat je bila še samo ena skupina, danes pa sami ne vedo, koliko strank imajo. Zato je šla stranka v razsul, ker so ljudi terorizirali in jim grozili z uničenjem eksistence, ako niso pristopili k njim. Storite kaj za ljudstvo, potem, ko bodo ljudje videli vaše delo, se bodo pač sami odločili. Sedaj računajo, da si bodo s klerikalci delili polovico glasov, da bode najbrže prišel v Velenje gerent alj komisar, ki bo vodil občinske posle. Na drugi strani so pa zopet mnenja, da dobe oni najbrž večino in potem je stvar gotova. Radovedni pa smo vseeno, kakšno bi res bilo gospodarstvo v naši občini, če bi zagospodarili bernotovci in njihovi sodrugi. Kdor pozna program bivših komunistov in ob prevratu združenih socialistov, naj še pomisli tudi, kak sad je rodilo njihovo delo. Ko bo to premislil, bo kmalu prišel do spoznanja, da se njihovo delo prav dobro občuti ne samo v enem kraju, ampak v celi Šaleški dolini. Kričaji v naši občini ne bodo zagospodarili. Zato so tukaj volivci, ki jim bodo pri volitvah pokazali — figo. Mi tovariši pa bomo šli na dan volitev volit stranko, ki ima na programu krščanska načela. Naj ne ostane to pot nikdo doma. Kdor bi ostal doma, ta podpira nasprotnika in mu pomaga do zmage. Naša stranka je SLS.

Omiš — Dalmacija. Prijatelj našega lista iz Dalmacije nam piše med drugim: Nočem Vam tukaj pripovedovati, kako postaja Dalmacija po svojem prebivalstvu vedno bolj proletarska, ker to tudi čitatelji »Pravice« dobro vedo. Ne vedo pa, koliko delavstvo v Dalmaciji trpi, ali da se omejim in rečem, koliko trpi delavstvo pri nas v omiškem okraju. Tukaj so tvornice za karbid, za cement in kamenolomi. Vsega skupaj je v teh obratih zaposlenih okoli 1800 delavstva. Plače so nadvse mizerne in delavstvo ni organizirano. In prav nihče se ne briga zanje in so tako prepuščeni na milost in nemilost svojim gospodarjem. Nравnost je prav tako nizka, ker ni nikogar, ki bi za duhovni napredek delavstva začel s kako organizacijo slično »Krekovi mladini« alj pa ustanovil njo samo. Kot iskren prijatelj naših zaposlenih delavcev skoro z zavistjo gledam na vse ono, kar imajo pri Vas v Slove-

NAJBOLJŠA

kolesa in šivalni stroji

in švicarski pletilni stroj »Dobie« je edino

JOSIPA PETELINCA

znamke »Gritzner«, »Adler« za rodbino, obri in industrijo. — Pouk vezanja brezplačen. Ugodni plačilni pogoji.

Ljubljana — poleg Prešernovega spomenika. Telefon št. 913. Večletna garancija.

niji delavci, posebno pa mlajši v »Krekovi mladini«. Dal Bog, da bi ta organizacija, ki nosi ime velikega Kreka, pritegnila enkrat pod svoje okrilje vse naše delavce in delavke. — Vaš tovariš I. M.

DIJAŠKI KOLEDAR ZA L. 1927/28.

Dijaški koledar leži pred nami. Čast našim dijakom! Iz teme moreče tradicije, iz gnilega polovičarstva so se povzpeli do očiščenja. Krščansko-socialistična inteligenca stopa na plan. Brez fraziranja in demagogije, brez črkoborstva in teoretiziranja, — socializem kot šport prepušča staremu svetu. »Nisem prinesel miru, boj sem vam prinesel!« In ni mehkužnosti v naših fantih — živa vera v zmago je v njih.

»Na cesti umirajo proletarci, boben poje na vasi — in mi pišemo dolge razprave o romantiki na vasi in se učimo na pamet socialnih sistemov...« In pridejo ti mladi, pa pravijo: »Pojdimo med narod, v delavske revirje, odprimo oči, da bodo videle ljudsko bedo, odprimo ušesa, da bodo čula ljudsko bedo, odprimo roke in srce, da bodo olajšale ljudsko bedo!«

In vernih ljudi hočejo ti mladi. Ne ljudi z dvojno moralo, ne hinavcev in ljudi z vrlinami, ki jim jih privzga sedanja šola in javnost, — ljudi s priprosto vero otroka, — z odprtim srcem otroka...

Močnih ljudi hočejo ti mladi. Ne sužnjevanje, navade in strasti, gospodarja samega sebe hočejo.

A poleg tega jim gori srce do svojega naroda, uboega naroda... Korotan in Primorje, tudi ta dva mesta pozabljena.

Ne samo dijak, vsak, kdor hoče biti mlad, s pridom poseže po tem koledarčku. In vsak pomagaj našim mladim. Delavec in študent na skupno delo, na delo krščansko!

Razno.

Angleška delavska stranka šteje 3.352.347 članov.

Poštna skrinjica, ki frankira sama pisma. Neki leipziški strojni konstruktor je iznašel pošto skrinjico s pripravo za frankiranje pisem. Goljufive manipulacije so popolnoma izključene.

Velika brezposelnost v Italiji. Po časopisnih vesteh je v Italiji 600.000 brezposelnih. Zlasti v kovinski industriji je brezposelnost velika. A tudi v avtomobilski. Tvornice »Fiat«, ki imajo običajno 15 do 20 tisoč delavcev, jih imajo sedaj le 8000.

Preveč žensk v Berlinu. Statistično dognano je, da je v Berlinu 300.000 žensk več kot moških. Vsega skupaj ima Berlin 2.2 milijona žensk. Okoli 200.000 je še dijakinja in otrok pod 6 leti. Statistika izkazuje, da je v Berlinu 799.763 žensk, ki se same vzdržujejo. Ker je v Berlinu 1.4 milijona delavcev, pride na 2 delavca 1 delavka.

Zemlja požrla poštni voz. Na otoku Islandu se čutijo že od začetka septembra močni potresni sunki, ki so v zvezi z delovanjem ognjenika Vatnajökla. Pred kratkim je začel ognjenik znova strahovito bljuvati. Nastop bljuvanja je zahteval tudi človeško žrtv. Po težko dostopnem ozemlju se je vozila vaška pošta iz Breidamerkura proti zapadu, da izroči pošto prebivalcem bližnjih krajev. Težko naložen poštni voz je vleklo pet

konj. Bilo je že proti večeru in potresni sunki so vidno pojemali, ko se je ustavil poštni voz sredi puste pokrajine. Naenkrat je zagrmelo v zemlji, pred poštним vozom je nastala v zemlji globoka razpoka in poštni voznik s konji je padel v brezno. Po drugem močnem potresnem sunku je razpoka zaprla in konji z nesrečnim poštarjem so bili pokopani. Prebivalci bližnjih krajev so zvedeli za nesrečo šele drugi dan.

Davek na ostrižene glave. Občina Schoenau na Bavarskem je vpeljala davek na »bubi«-frizure. Davka proste so samo deklice do šestnajstega leta. Od tu dalje do tridesetega leta je letni davek na ostrižene 20 zlatih mark, nad 30 let starosti pa 30 mark. Katera pa se pre-mišli ter si pusti lasje zopet rasti, pa dobi polovico vplačanega davka povrnjenega.

115 letni mož umrl. V Belfastu na Irskem je umrl mož, ki je ob stoti godovnici bil še tak junak, da je mogel čez stol skočiti. Kreproko zdravje in dolgo življenje si je ohranil, kakor je zatrjeval, s tem, ker je užival vedno le ovseno moko, krompir in mleko. Pušil je pa močno tudi tobak. Če bi ne bil tobakar, bi si morda podaljšal življenje še za deset let.

Za kratek čas.

Usodno. Imel sem krasno suknjo. Včeraj pa sem bil ob njo. — Ali ti je bila ukradena? — Ne. To ne. Ampak prejšnji lastnik jo je na meni spoznal...

Tolajžno. Tujec v letovišču: »Kaj pri vas vedno dežuje?« Domačin: »O ne, samo poleti; pozimi sneži.«

Od okolnosti je odvisno. »Koliko je danes star človek, ki je bil rojen leta 1893.« — Ali je mož ali ženska? —

Nič ne škodi. Gospodinja (hvali sobo): »Soba ima tudi jutranje sonce.« Dijak: »Nič ne de, samo da ima zagrnjalo.«

Tehten razlog. »Prepričan sem, da radio časopisov nikdar ne bo popolnoma izpodrinil.« — »Zakaj ne?« — »Ali si moreš predstavljati, kako bi se z radiem podkurila peč ali pa vanj zavijale klobase?«

Zadosten razlog. »Kako pa, da se je tvoja zaroka z Jožetom razdrla?« — »Veš, Jože je bil zelo čuden. Vedno mu ni bilo kaj povsedeči, ali nisem bila prav oblečena, ali pa se v družbi nisem dobro obnašala. Vedno sem morala biti z njim, nobenega drugega človeka nisem smela pogledati in še polno podobnih sitnosti je stresal nad menoj. Končno pa me je pustil in se poročil z drugo. Tedaj sem si pa mislila, ne tega človeka pa že ne maram.«

Srečen. »Moji ženi da vsaka najmanjša stvar povod za prepir.« — »O, vi ste še srečni! Moji pa še povoda ni treba.« Ordinacija. Dama (k sosedu-zdravniku): »Gospod doktor, kaj bi vi počeli, če bi bili tako prehlajeni ko jaz?« — Zdravnik: »Kašljaj bi.«

Ne verjamem mu. Mož (na smrtni postelji): Boš videla, Mina, čez noč bom umrl. — Ona: »Nikar ne prerokuj! Lani si mi tudi obljubil nov klobuk, pa le ni bilo nič...«

Solze sreče. »Ljubim te, Milka. Ali hočeš biti moja žena?« — »Zakaj pa jokaš?« — »Oh, še včeraj mi je rekla mati: »Tistega telička bi rada videla, ki bi tebe hotel vzeti — no, in danes si pa že prišel.«

Nima prilike. »Jožek, en kos potice ti popolnoma zadostuje,« pravi mati. — »Kako si vendar čudna,« ugovarja užaljen ponižalec. »Vedno mi pridiguješ, da se moram naučiti spodobno jesti, prilike za vajo mi pa ne daš.«

Užaljen ponos. »Če mojster ne prekliče, kar mi je danes rekel, jutri ne grem na delo.« — »Kaj pa ti je dejal?« — »Naj mu ne pridem več pred oči.«

Vrednost denarja. Za 100 nemških mark dobiš 1352 Din, za 100 lir 309 Din, za en dolar 56.50 Din, za 100 francoskih frankov 222.50 Din, za 100 češkoslovaških kron 168 Din, za 100 šilingov 800 Din.

Vsak zaveden somišljenik je član

I. delavskega konzumnega društva v Ljubljani.

Vsaka varčna gospodinja kupuje vse pri svoji lastni zadrugi. --- Vsak dober računar more izračunati, da se kupi najceneje v našem konzumu.

Franz Herwig — S. A.:

Sveti Boštjan iz predmestja.

Moderna svetniška legenda.

Tako je doživljal Boštjan mesto skozi tri dni in tri noči. Lotevala se ga je mrzlica od lakote, trudnosti ter nedopovedljivega sočutja. Če ga je spanec vrgel na kako klop, ni dolgo trajalo, da so ga trde pesti zopet zdramile. Zahtevali so njegove listine, jih pregledali, ogledali njega samega, ter stresali z glavo: »Naprej pojdite, tu ni prostor za spanje!« Boštjan je bil Boga bolj lačen ko kruha; pri mnogih zaprtih cerkvenih vratih je moral kljukati, dokler je našel ena, ki so bila odprta. V najgloblji iskrenosti je pristopil k mizi Gospodovi; ves lahкотen, dušo vso polno zvonjenja, se je vrnil na svoje mesto. Ubogo telo ni zmoglo več; pogreznil se je v globoko spanje, začutil, kako ga z uradno vztrajnostjo zopet bude in uzrl zakristana, ki mu je velel, da se v hiši božji ne sme spati. »Ne,« je dejal Boštjan, »res se ne sme spati!« Bedna narava je poostrila njegove čute za sladna jedila, razpoložena za šipami. Njegovi pogledi lepeli požljivo kakor lovke polipa na kruhu, na sadju, komaj da se je odtrgal. Te poglede je videl potisočrjene odsevati v očeh drugih. Nek možki je v blaznem krikui s pestmi zdrobil izložbeno okno; Boštjan je razumel to dejanje obupanca. Žene, upadle in nosnih teles, z otrokom v naročju, druge držeče se za krilo, so stale dolgo časa in vse otrpele, medtem ko so z ugaslimi očmi zrle na kupe klobas. Boštjan je vstopil in prosil za stradajoče. Vrgli so ga venkaj s surovimi besedami. Polagoma se je polastila njegovega čustvovanja neka globoka negotovost; velike stvari, radi katerih je odšel v svet, se je zdelo, da pričenjajo izgubljeni barvo; podoben je bil vojskovodji, ki pri vsakem invalidu obstoji, medtem ko divja bitka. Moral je delati, spati, jesti, da zopet obvlada telo.

Stal je pred severnim kolodvorom, in sredi gneče se je potopil v zbranost in prosil Boga pomoči. Iz kolodvorskih vrat je drvela človeška reka. Mladi in stari možje, vojaki, na prsih vojni križec, veliki in majhni otroci, so prosili, da jih vzame za nosače. Nekateri so dosegli svoj cilj in odhajali žurno in sklonjeni pod bremenom. Veletoki potnikov so se porazgubili, stradajoči so se gledali razdraženo. Boštjan jim je bil nepoznan; njegova zunanost ni dopuščala nobenega dvoma, da je konkurent; veleli so mu, naj odide. V tem hipu je pristopil nek potnik k Boštjanu, ga vprašal, če hoče nesti njegovo prtljago; ta je poprijel in odšel, medtem ko so ga kletvine boleče zadele. Sramoval se je. Kdo si ti, se je vprašal, da si zaslužil prednost? Ko je prejel plačilo, se je obrnil. Na kolodvoru so ga sprejeli s kletvinami in mu molili stisnjene pesti pred obraz. Boštjan je dal nekemu možu, ki je stal na strani, svoje plačilo in rekel: »Vzemi, ti imaš otroke!« Mož je požljivo posegel po denarju. Nastala je velika tišina; Boštjan je od slabosti omahnil.

Nek vojak je potegnil kos kruha iz žepa in mu ga dal rekoč: »Saj smo vsi bratje.«

»Da,« je rekel obdarjeni, »vsi smo bratje. Zahvaljen brat.«

Luč je zažarela in je razsvetlila prostor, kakor sveča klet.

Boštjan je spoznal mrzlo puščobnost zavetišč za brezdomce, iskanje dela ulico za ulico. Prihajal je v pisarne in na kraj dela z lahкотnim korakom in pogum je odseval iz vedrih oči. Zdelo se je, da je vse bolj toplo, če je prišel on. Ker je iskal dela, ne kot potreben in zasovražen jarek, ki se more pudenj spaziti, temveč kot sredstvo za nedopovedljivo blagotno življenje v Bogu, se je močno razlikoval od upornih in zahrbtnih bitij, ki so enako kot on, iskali dela. Če so ga zavrnil, se je zahvalil za pojasnila s smehljajem. Tu in tam so ga nastavili kot pomožno moč za nekaj ur ali za en dan. Vsega se je lotil s pogumom in njegovo delo je bilo kakor

pesem. Nekoč je v Humboldtovem pristanu tri dni nosil vreče iz čolna. Tu in tam je spal skupaj s klateži in živel skupno z njimi. Imeli so ga za dobrušnega norca, ki človek ne more biti nanj jezen. Le, če je kdo hotel biti prav živinski, se mu to v Boštjandovi navzočnosti ni posrečilo. Ko je nekoč govoril, da je to življenje takorekoč le poizkusno delo, ki ga mora človek vršiti, so se norčevali iz njega. Ob priliki nekega hudega prepira je skušal posredovati, z uspehom, da je nek človek peneč se od divje jeze, z odprtim nožem navalil nanj. Besnež se je spotaknil, padel in si razbil ob robu stolice zgornjo čeljust. Boštjan je vzel stoka-jočega na svoje roke in ga prenesel v pomožno bolniško stanico. Ko je čul, da ima ranjeni doma gnezdo polno otročičev, je redno zahajal tja in prinašal svojo plačo.

»Na poti si nam,« so mu dejali tovariši in se v zadregi smehljali.

»Samo toliko časa,« je odvrnil Boštjan, »da postanete taki kot jaz.«

Mlad poba, ki je nanovo prišel v ta krog, je iskal tovariša, da bi umiril svojo mater, ki je imela denar. Boštjan je položil svoje roke na njegova ramena in z glasom kakor orgle pel hvalno pesem materi. Fanta je spreletel obup. »Ne vem od česa živeti,« je rekel ves v nemoči.

Boštjan, ki je bil sedaj zaposlen v nekem lesnem skladišču, je šel k svojemu mojstru in ponudil fanta, da mesto njega oskrbuje žago. Nato se je podal k materi in našel žensko vso zakrknjeno od bridkosti; ne da bi povedal o nameri sinovi, jo je pripravil do tega, da je spekla kolač in povabila sina, da pride. Boštjan je bil priča, kako sta se spravila.

Tisti čas so nastopili govorniki, ki so pridigali sovraštvo vsemu, kar je imelo bogastvo in moč. Boštjan je enega izmed njih, ki je stal na samokolnici, z nežno silo potegnil nazaj in sam stopil na njegovo mesto. (Dalje prih.)